

De diklipharder, *Chelon labrosus*

Tekst: Twan Leijzer

Fotografie: Sportvisserij Nederland,
Onno Terlouw

De vertegenwoordigers van de familie van de harders (*Mugilidae*) komen voor in tropische en gematigde zeeën van de Zwarte Zee, Middellandse Zee, Atlantische Oceaan van Senegal tot de Azoren, van de Britse eilanden tot het zuiden van Noorwegen en het zuiden van IJsland. Ze zijn vooral te vinden in de kustzones en brakke estuaria. Enkele soorten dringen ook door tot in het zoete water. In het noordoostelijk deel van de Atlantische Oceaan (Britse en Noord-Europese wateren) komen drie soorten harders voor, de diklipharder *Chelon labrosus* (Risso, 1827), dunlipharder *Liza ramada* (Risso, 1826) en goudharder *Liza aurata* (Risso, 1810). Twan Leijzer gaat in op de ecologie van de soort die het meest langs de Nederlandse kust wordt aangetroffen: de diklipharder.

Het belangrijkste uiterlijke kenmerk van deze vissoort wordt al beschreven in de naam. *Chelon labrosus* is afkomstig uit het Latijn en betekent: met prominente lippen (chelon is lip, labrosus is prominent).

Diklipharders worden maximaal 90 centimeter lang. In de kustwateren rond Nederland varieert de gemiddelde

keren strepen in de lengterichting. Er is geen zijlijn zichtbaar. Opvallend is ook het torpedovormig lichaam, wat op een snelle zwemmer duidt. De kop is verder breed en afgeplat met de ogen aan de zijkant geplaatst. De bek is eindstandig zonder tanden of hooguit zeer kleine tandjes. De harder heeft twee gescheiden rugvinnen waarbij de eerste vin is voorzien van vier stekels. De anaalvin is kort, de borstvinnen zitten hoog op het lichaam en de staartvin is gevorkt. Verder is er soms een donkere stip zichtbaar aan de basis van de borstvin. Behalve dat de vrouwtjes groter worden dan de mannetjes zijn er tenslotte geen uiterlijke verschillen tussen de geslachten.

Migratie

In het voorjaar wanneer de watertemperatuur boven de 14°C uitkomt, migreren scholen volwassen diklipharders van het open water naar de ondiepe kustzone. Hier blijven ze tot eind september, begin oktober. De winter brengen ze richting het zuiden door in dieper en warmer water. Harders zijn vaak goed waar te nemen doordat ze bij voorkeur dicht aan het oppervlak zwemmen waarbij de rugvin soms door het wateroppervlak snijdt. Gedurende de zomer verblijven ze ook graag op het zoete water.

Voedsel

Diklipharders migreren met de getijden mee waarbij ze tijdens hoogwater foerageren op ondergelopen zandbodems. Bij laagwater blijven soms exemplaren achter in de getijdenpoelen, de anderen trekken mee met het laagwatertijd. Het foerageren vindt vooral plaats op vast substraat. Ze eten zowel algen, detritus als dierlijk voedsel zoals kleine kreeftachtigen.

De harder is een algemeen voorkomende vis

lichaamslengte van volwassen exemplaren meestal tussen de 40 en 70 centimeter.

Kenmerkend is de donker grijsgroene, soms blauw gekleurde rug. De flanken zijn daarbij zilver met don-

Deze manier van foerageren laat duidelijke sporen na die kunnen worden waargenomen op drooggevallen stukken in de getijdenzone. Ook schrapen de diklipharders voedsel van hard substraat als rotsen en kademuren.

Voortplanting

Over de voortplanting is relatief weinig bekend. Aangenomen wordt dat de diklipharder voor de paai naar open zee trekt. In de wateren rond de Ierse kust paait de harder in de periode van januari tot mei. In de Middellandse Zee paaien de harders een paar maanden eerder. Ook zijn er waarnemingen beschreven van honderdduizenden, waarschijnlijk paaiende, harders in het Kanaal door Walcheren. Deze waarnemingen zijn gedaan in februari 1971 over een lengte van enkele kilometers.

In de Middellandse Zee worden de diklipharders na het tweede of derde jaar geslachtsrijp. De mannetjes bij een lengte van ongeveer 27 cm, de vrouwtjes bij 35 cm. In de wateren rond Engeland en Ierland duurt het beduidend langer voordat de harders geslachtsrijp zijn. Hier worden de mannetjes geslachtsrijp bij een leeftijd van minimaal 9 jaar en een lengte van minimaal 35 cm. De geslachtsrijpe vrouwtjes zijn minimaal 11 jaar bij een lengte van minimaal 38 cm. Tijdens de paai worden de eieren worden uitwendig bevrucht. De eieren zijn rond, glad, transparant en

Havens zijn pleisterplaatsen voor diklipharders

Harders ingezet tegen overspel

Al in 1765 berichtte F. Houttuyn in zijn boek "natuurlyke historie of uitvoerige beschryving der dieren, planten en mineraalen; Visschen" over de inzet van harders tegen overspelige mannen. Een fragment: "Een zonderling Gebruik plagt men oudtyds van de Harders te maaken. Zij werden naamentlyk de Mansperfoonen, die op de daad van Overfpel betrappt waren, van agteren in 't Fondament geftoken: 't welk te begrypen is, dat een zwaare Straf zal geweeft zyn, eendeels wegens de dikte van den Kop en anderdeels uit hoofde van de getande Plaatjes, die dezelve op zyde heeft, en het weder uithaalen verhinderden. Dit moet zodanig Volk, zeer pynlijk en benaauwd, hebben doen fterven.

niet plakkerig. Ze drijven en bevinden zich in het pelagische deel van de zee. De larven worden in open zee geboren en na een maand migreren ze naar de estuaria. Tijdens de tocht, waarbij ze tussen de 15 en 25 millimeter groot zijn, foerageren ze vooral op zoöplankton. Daarna verschuift het dieet naar algen, bentische diatomeeën en detritus.

Leeftijd

Diklipharders die rond de zuidkust van Ierland leven worden 8 tot 12 jaar oud. De vrouwtjes worden ouder dan de mannetjes. Waarschijnlijk worden de diklipharders langs de Nederlandse kust net zo oud. Het oudste exemplaar dat tijdens een onderzoek naar de groei en leeftijd van de diklipharder is aangetroffen, was 23 jaar.

Visserij

Wellicht vanwege een specifieke voedselkeuze en een aangeboren schuwheid is de harder met de hengel moeilijk vangbaar. Hierdoor wordt er slechts door een klein aantal gespecialiseerde sportvisserij op harder gevestigd.

Door de minder wordende vangsten op zee, komt de harder steeds meer in beeld bij de beroepsvisserij. Zo wordt op de Waddenzee inmiddels gericht op de harder gevestigd en wordt de vis onder de noemer "Waddengoud" op de Nederlandse markt gebracht. Het overgrote deel van de gevangen harders uit de Waddenzee wordt geëxporteerd naar de Franse toprestaurants.

De diklipharder is voor de viskweek van commercieel belang en harders worden volop voor de consumptie gekweekt, vooral in landen rond de Middellandse Zee.

Beleid

Chelon labrosus is opgenomen in de Visserijwet. Hierin is overigens geen minimummaat of gesloten tijd vermeld voor de diklipharder.

Verder is de diklipharder opgenomen in het 'Handboek Natuurdoeltypen' (Bal et al., 2001). In dit handboek is de diklipharder beschreven als een iz-soort. Hierbij geeft de 'i' aan dat Nederland internationaal een relatief grote betekenis heeft voor het behoud van de soort; 10 tot 25% van de individuen van de wereldpopulatie is van Nederland afhankelijk. De 'z' geeft aan dat de soort zeldzaam tot vrij zeldzaam is in Nederland. **V**

Over de auteur

Twan Leijzer is projectmedewerker Advisering & Begeleiding, sectie Zout werkzaam bij Sportvisserij Nederland. Een van zijn werkzaamheden is het ontwikkelen van kennisdocumenten van zeevissen.

Profiel van een diklipharder

Kennisdocument

Sportvisserij Nederland is bezig met het opstellen van een reeks kennisdocumenten over de belangrijkste zoet- en zoutwatervissoorten. In deze documenten wordt per vissoort alle auto-ecologische informatie aan de hand van de beschikbare literatuur verzameld. In de toekomst zullen deze kennisdocumenten beschikbaar worden gemaakt voor een ieder die voor het werk of hobby met vis bezig is. Dit artikel is gebaseerd op het kennisdocument Diklipharder (Leijzer, 2006).

Tussen het wier vinden harders hun voedsel

